

13. Демянчук Ю. Г. Організаційно-правові засади уникнення міжнародного подвійного оподаткування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Акад. праці і соц. відносин Федерації профспілок України. Київ, 2011. 213 с.

14. Сутырин С. Ф., Погорлецкий А. И. Налоги и налоговое планирование в мировой экономике. Санкт-Петербург : Полиус, 1998. 577 с.

15. Петраш І. Ю. Міжнародно-правові аспекти співробітництва України з питань подвійного оподаткування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2003. 190 с.

УДК 342.951:631.95(477)

НОВАК Н. П.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА І ОБІГУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

В статті розкриті чинники запровадження європейського досвіду адміністративно – правового забезпечення виробництва і обігу органічної продукції в Україні. Доведено, що з урахуванням європейського досвіду, вітчизняні правотворчі органи прийняли широкий перелік нормативно-правових актів щодо вимог виробництва, сертифікації, маркування, переробки та обігу органічної продукції в Україні. Зроблено висновок що система цих актів вимагає не тільки систематизації, але кодифікації.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, Європейський досвід, обіг, органічна продукція, Регламент ЄС, Стандарти ЄС.

В статье раскрыты факторы введение европейского опыта административно-правового обеспечения производства и оборота органической продукции в Украине. Доказано, что с учетом европейского опыта, отечественные правотворческие органы приняли широкий перечень нормативно-правовых актов относительно требований производства, сертификации, маркировки, переработки и обращения органической продукции в Украине. Сделан вывод что система этих актов требует не только систематизации, но кодификации.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, Европейский опыт, оборот, органическая продукция, регламент ЕС, стандарты ЕС.

The article reveals the factors of introduction of European experience of administrative and legal support of production and circulation of organic products in Ukraine. It is proved that taking into account the European experience, domestic law-making bodies have adopted a wide range of regulations on the requirements of production, certification, labelling, processing and circulation of organic products in Ukraine. It is concluded that the system of these acts requires not only systematization but codification.

Key words: administrative and legal support, circulation, EU Regulation, EU standards, European experience, organic products.

Постановка проблеми. Провідними фундаментальними цінностями Європейського Союзу є права і свободи людини і громадянина, серед них первинними визначені право на життя і здоров'я. Що стосується останніх чеснот то вони забезпечуються чисельними стандартами, вагоме місце з яких належить правилам виробництва та обігу органічної продукції. Адже, Європейське співтовариство приділяє особливу увагу питанням безпеки сільськогосподарської та харчової продукції, особливо сфері виробництва та обігу органічної продукції, а саме галузям тваринництва і рослинництва та їх переробці, основна мета якої захист прав споживачів, здоров'я людей, тварин і рослин. Чітко налагоджена в ЄС і система інформування населення про генетично модифіковані продукти, саме тому Україною прийнято до уваги напрацьований досвід та запроваджено не тільки у відповідних законах, а і на практиці з урахуванням місцевостей та регіональних можливостей.

Вітчизняні виробники сільськогосподарської продукції в останні роки досягли певних успіхів у виробництві органічної продукції, а в окремих сферах стали й лідерами в ЄС, однак досягти рівня європейської системності ще не змогли.

Тим самим, необхідність компаративістичної характеристики та на цій основі запровадження зарубіжного досвіду щодо адміністративно-правового забезпечення виробництва і обігу органічної продукції в Україні є нагальною.

Аналіз публікацій на тему дослідження. Науково-теоретичну основу склали праці як вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: В. Авер'янова, О. Андрійко, В. Андрушенка, М. Ануфрієва, В. Артиша, Г. Атаманчука, Ф. Бавеса, В. Бакуменка, Г. Баоуракіс, О. Бандурки, Р. Безуса, А. Берлача, Н. Берлач, І. Білоткача, Ю. Битяка, В. Бондарь, Н. Борд, Н. Буги, Т. Брагіна, А. Васиної, А. Васильєва, Х. Віллера, В. Галунька, В. Гаращука, Д. Гутмана, І. Голосніченка, В. Грановської, Т. ДеГрегори, Є. Додіна, А. Дубгарда, М. Драга, Д. Йосифовича та інші. Однак, в умовах сьогодення вказане питання потребує подальшого наукового компаративістичного аналізу.

Мета статті полягає в тому щоб на основі європейського та зарубіжного законодавства та практики адміністративної діяльності, виявити і узагальнити чинники нормативного регулювання адміністративно-правового забезпечення виробництва і обігу органічної продукції в Україні.

Виклад основних положень. Говорячи за розвиток будь-якої держави та її структурних елементів слід відзначити, що розвиток різних галузей або підгалузей, особливо що стосується публічного адміністрування економіки будуть розвиватися або відімінуть залежно від попиту на продукцію, у нашому випадку це органічна продукція. Оскільки на органи публічної влади покладені повноваження з управління цією сферою то нею повинні бути здійснені відповідні функції направлені на оптимізацію державного управління у сфері виробництва та обігу органічної продукції. Саме з урахуванням європейського досвіду та враховуючи територіальні підходи державними органами через відповідні функції здійснюється таке управління.

Згідно з Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом співробітництво між сторонами у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій зокрема охоплює серед іншого сферу заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва з урахуванням потреби захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва (*підкреслено нами – Н.Н.*) й використання біотехнологій, зокрема через запровадження найкращих практик у цих сферах [1]

Говорячи за виробництво та обіг органічної продукції то в Європейському просторі розроблено та діє Міжнародний харчовий кодекс або як його ще називають Кодекс Аліментаріус, яким визначені, міжнародні правила і норми щодо харчових продуктів, як для споживачів так і виробників, міжнародні правила торгівлі. Структура Кодексу складається із загальних стандартів (маркування, добавки, методи аналізу і відбору проб, харчова гігієна, інспекція імпорту та експорту продуктів, система сертифікації, тощо) та стандартів по групах продуктів (вказується сфера застосування стандарту і специфіка кожного конкретного продукту) у сфері організації системи (Hazard Analysis and Critical Control Point systems). У додатках до Кодексу Аліментаріус визначені загальні принципи гігієни харчових продуктів.

На цій основі в Україні розроблено та запроваджено Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», який передбачає співпрацю з відповідним міжнародними організаціями - Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), Комісією з Кодексу Аліментаріус, Міжнародним епізоотичним бюро (МЄБ) та іншими міжнародними організаціями, якими розробляються рекомендації, інструкції, стандарти, інші документи, що стосуються захисту здоров'я та життя людей від ризиків, пов'язаних із вживанням харчових продуктів, а також інших окремих показників якості харчових продуктів [2].

Аналізуючи наш закон то в основу більше взято вимоги Регламенту 178/2002 Європейського Парламенту від 28 січня 2002 року, про встановлення загальних принципів та вимог в продовольчому праві, про створення європейського органу по безпеці харчових продуктів і про встановлення процедури забезпечення безпеки харчових продуктів [3]. Постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1999 року № 616 створено Національну Комісію України зі зводу (норм і стандартів) харчових продуктів Кодекс Аліментаріус [4]. У подальшому цей законодавчий акт втратив чинність та КМУ було прийнято постанову від 3 липня 2006 р. № 903 було перейменовано Національну комісію України із зводу харчових продуктів Кодекс аліментаріус у Національну комісію України з Кодексу аліментаріус. Також було затверджено положення про цю комісію. Основними завданнями Національної комісії є: аналіз міжнародного та вітчизняного законодавства і розроблення пропозицій щодо удосконалення законодавства у сфері безпечності та якості харчових продуктів; гармонізація вітчизняного законодавства з міжнародним у зазначеній сфері; сприяння впровадженню нових технологій, міжнародних стандартів, вітчизняних технічних регламентів і міжнародних санітарних заходів у сфері виробництва харчових продуктів та нових методів їх дослідження [5].

Але, як не достаток слід зазначити, що в Україні до сьогодні відсутня загальнодержавна концепція по впровадженню системи Hazard Analysis and Critical Control Point systems у практику виробництва та обігу органічної продукції.

Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2018/848 від 30.05.2018 р. про органічне виробництво й маркування органічних продуктів, скасуває дію регламенту Ради (ЄС) № 834/2007 (вводиться в дію з 1 січня 2021 р.), яким встановлено принципи органічного виробництва та правила стосовно органічного виробництва, сертифікації та використання позначень, які стосуються органічного виробництва, маркування, рекламні матеріали та правила щодо додаткового контролю. Цим регламентом вводяться нововведення: гідропонне виробництво, яке полягає у розміщенні коренів деяких рослин у поживному розчині, заборонене; виробництво переробленої органічної їжі не має включати продукти, що містять або складаються з наноматеріалів; деякі продукти можуть бути включені в органічне виробництво у тій мірі, в якій вони можуть бути виготовлені за допомогою природних технологій виробництва; створено систему групової сертифікації для дрібних фермерів та операторів з метою зниження витрат на інспектування та сертифікацію і адміністративних обмежень, зміцнення місцевих мереж, сприяння розвитку роздільної торгівлі та забезпечення рівних умов для операторів з третіх країн; за певних умов ферма може виробляти як органічну, так і конвенційну та не органічну продукцію; оператори та групи операторів підлягають перевірці відповідності щонайменше один раз на рік [6].

Нині діючий Регламент (ЄС) № 834/2007 про органічне виробництво та маркування органічної продукції встановлює правові рамки для органічної продукції. Він містить основні цілі та загальні принципи органічного землеробства й ілюструє правила виробництва, маркування, контролю та торгівлі з країнами, що не входять до ЄС. Сферою застосування аналізованого регламенту є сільськогосподарська продукція (включаючи продукти аквакультури), перероблена або необроблена і призначена для споживання людиною; корм для тварин; рослинний розмножувальний матеріал (наприклад, коріння та щеплення) та насіння, що використовується для посівів; дріжджі, що використовуються як їжа або корм. Завдання цього Регламенту – зосередити увагу на сталій розвиток сільського господарства та якості продукції, які мають задовольняти потреби споживачів. До загальних принципів належать конкретні методи виробництва, використання природних ресурсів й обмежень щодо синтетичних хімічних матеріалів. Він також установлює конкретні принципи, що стосуються ведення сільського господарства, переробки органічної їжі та органічних кормів для тварин [7]. 9 квітня 1985 р Генеральною асамблеєю ООН схвалено «Керівні принципи захисту інтересів споживачів» (рез. № 39/248), у якому закріплено зобов'язання підприємців застосовувати відповідні норми безпеки й якості споживчих товарів та послуг, а також надавати споживачам повну і достовірну інформацію про якість товарів та послуг, нести відповідальність за незадовільну їх якість [8, с. 185]. В Україні публічне адміністрування у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції здійснюється через єдиний нормативний акт, Закон «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [9].

Якщо, говорити за систему інспекції органічної продукції в ЄС вона є змішаною – державно-приватною. Державні органи в країнах ЄС уповноважені здійснювати акредитацію приватних сертифікаційних установ та нагляд за їх діяльністю. В свою чергу, ці установи контролюють фермерські господарства, харчову промисловість й імпортерів з інших країн, а також сертифіку-

ють їхню продукцію відповідно до тих чи інших бізнесових стандартів, які мають відповідати вимогам законодавства ЄС (фактично базовим стандартам IFOAM). Нажаль, на Україні відсутній чіткий перелік установ, що можуть надавати таку сертифікацію.

Слід зазначити, що в Україні на сьогодні і єдиного чітко визначено законодавчого акту, який би визначав повноваження відповідного органу у сфері контролю щодо виробництва органічної продукції не існує, законодавець у різних актах вказує, що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у певній сфері має забезпечити певні умови шляхом нагляду (контролю). Як приклад, до нашої сфери слід віднести Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [10] де зазначено, що виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища, Законом України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» тощо.

Висновки. Отже, не дивлячись на те що, з урахуванням європейського досвіду, законодавець у сфері виробництва та обігу органічної продукції передбачив широкий перелік актів щодо вимог виробництва, сертифікації, маркування, переробки та обігу органічної продукції в Україні на сьогодні єдиного чітко визначено законодавчого акту, який би визначав повноваження відповідного органу у сфері контролю щодо виробництва органічної продукції не існує, законодавець у різних актах вказує, що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у певній сфері має забезпечити певні умови шляхом нагляду (контролю). Доведено, що з урахуванням європейського досвіду, вітчизняні правотворчі органи прийняли широкий перелік нормативно-правових актів щодо вимог виробництва, сертифікації, маркування, переробки та обігу органічної продукції в Україні. Зроблено висновок що система цих актів вимагає не тільки систематизації, але кодифікації.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. *Урядовий портал*. 2018. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu>.
2. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Регламент 178/2002 Європейського Парламенту від 28 січня 2002 року. URL: http://www.milkiland.nl/upload/pdf/laws/es/ES_178-2002_rus.pdf.
4. Про затвердження Положення про Національну комісію із зводу харчових продуктів Кодекс аліментаріус та її персонального складу : постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1999 р. № 616. URL: <https://zakon.Rada.gov.ua/laws/show/616-99-%D0%BF#Text>.
5. Про Національну комісію України з Кодексу аліментаріус. Постанова КМУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2006-%D0%BF#Text>.
6. Офіційний сайт Федерації органічного руху України. URL: <http://organic.com.ua/vidannya-dovidnika-standartiv-%D1%94s-shhodo-regulyuvannya-organichnogo-virobnictva-ta-markuvannya-organichnih-produktiv/>
7. Регламент (ЄС) № 834/2007 про органічне виробництво та маркування органічної продукції. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISUM%3Af86000>
8. Салухіна Н. Г. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг. підручник. Київ. Центр учбової літератури, 2010. 336 с.
9. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Закон України від 10 липня 2018 р. № 2496-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 36. Ст.275
10. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.